

Zijn jullie al Flora- en faunawetproof? Basiscursus voor vertegenwoordigers van drie duinbanen

Een kleine 15 (hoofd)greenkeepers en baancommissieleden van drie duinbanen kwamen eind maart bijeen op de Haagse. Ze volgden samen de basiscursus Flora- en faunawet, een initiatief van manager Flip Wirth van de Haagse. De cursus, gegeven door NLadviseurs en Helicon Opleidingen Velp, was toegesneden op de situatie op de Koninklijke Haagsche G&CC, de Kennemer G&CC en de Noordwijkse Golfclub. Cursusleider Geert Willink hield de aanwezigen onder meer voor dat met het toepassen van een gedragscode de Flora- en faunawet op golfbanen veel gemakkelijker hanteerbaar wordt. Volgens hem vergt het implementeren daarvan voor veel golfbanen die de natuurwaarden reeds inventariseerden slechts een beperkte inspanning.

Auteur: Broer de Boer

Geert Willink, senior projectleider bij Helicon Opleidingen Velp, verrichtte kort na 8.30 uur de aftrap van de basiscursus Flora- en faunawet. Dat deed hij zeer illustratief met het stellen van een aantal vragen. Het waren vragen die betrekking hadden op de Flora- en faunawet en niets van doen hadden met andere wetgeving, zoals de Algemene Plaatselijke Verordening (APV), die van gemeente tot gemeente kan verschillen. Denk daarbij maar eens aan het kappen van bomen. Het waren simpele vragen, zoals: mag men na 15 maart nog bomen kappen? Mag men in mei/juni eigenlijk wel maaien in de rough? En mag je zomaar een wandelpad verleggen? Ergens zit een mierenhoop; mag je de boom die daar dichtbij staat eigenlijk wel kappen? Mag je begeleidingssnoei toepassen in een boom waar een broedende duif in zit? En hoe zit dat met een horst van een roofvogel? De antwoorden bestonden niet altijd uit een duidelijk 'ja' of 'nee'. Maar met deze praktijkvoorbeelden maakte de cursusleider wel duidelijk dat de zaken vanuit de Flora- en faunawet bekeken wel eens anders liggen dan velen vermoeden, en hij had de volle aandacht van iedereen!

Wanneer?

Meestal krijg je met Flora- en faunawet te maken als je gaat bouwen, slopen of (water)wegen gaat aanleggen. Dit zijn werkzaamheden voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Maar deze wet geldt ook als je bezig bent met beheer en onderhoud. Grote of kleine projecten? Dat maakt niet uit. Maar ondanks de praktische start van de cursus, ontkwamen de cursisten niet aan een stuk theorie. Geert Willink maakte ook duidelijk wat de doelstellingen van de Flora- en faunawet zijn: het beschermen en behouden van in het wilde levende inheemse planten en dieren. "Er bestaat een verschil tussen de beschermde en bedreigde soorten: dit onderscheid moet je goed kennen. Maar realiseer je ook dat er vanuit de wet een zorgplicht bestaat voor alle planten en dieren. Het bijzondere is dat paddenstoelen bijvoorbeeld wel bedreigd kunnen zijn, maar dat er geen enkele paddenstoel beschermd is volgens de Flora- en faunawet." En zo passeerden er leuke praktische zaken de revue. Wist je bijvoorbeeld dat alle inheemse vogelsoorten beschermd zijn?

Geert Willink startte de cursus met praktische vragen als: "Mag je begeleidingssnoei toepassen in een boom waar een broedende duif in zit? En hoe zit dat met een horst van een roofvogel?"

Economisch delict

Overtreding van de Flora- en faunawet blijkt een economisch delict te zijn, waarbij de overtreder, bijvoorbeeld een greenkeeper die een mussennest (beschermde diersoort, jaarrond beschermd nest) onder een dak verwijdert, een boete kan krijgen. Een flinke overtreding kan na een veroordeling zelfs beloond worden met een strafblad. En dat kan heel vervelende consequenties hebben bij de toegang tot sommige landen of functies! "Let dus op", aldus Willink. "Het in de fik steken van een rietkraag met bewoonde nesten van vogels kan je dus een strafblad opleveren. Elke Nederlander behoort de (Flora- en fauna) wet te kennen." "Hoe zit dat dan met een spechtenhol in een boom die je wilt kappen?" vraagt een baancommissielid zich af. De cursusleider lacht: "Bij een spechtenhol ligt dat weer anders, vanuit deze wet bekeken. Een spechtenhol is niet jaarrond bewoond. En daarom mag je, mits het hol onbewoond is (even laten checken door een ecologisch deskundige!) en er alternatieven in de directe omgeving aanwezig zijn, vanuit het oogpunt van de Flora- en faunawet een boom met spechtenhol rustig kappen."

Ontheffing vragen

Ook voor het plaggen van heide of zoden heb je, wanneer zich daar beschermde planten of dieren ophouden, een ontheffing nodig. "Stel", zegt Willink, "dat zich in de directe omgeving van waar je wilt plaggen zandhagedissen bevinden, zoals dat op de Koninklijke Haagsche G&CC daadwerkelijk het geval was, en je gaat zonder ontheffing plaggen en iemand constateert

Flora- en faunawet:

Stappenplan bij hanteren Gedragscode

1. Kiezen: wel of niet werken met gedragscode. Kijk naar voor- en nadelen en hoe je dit in je organisatie kunt verankeren
2. Kies voor een bepaalde gedragscode of een combinatie van gedragscodes
3. Inventariseer de beschermde soorten; dit is een eis en vereist inzet van deskundigen
4. Bepaal de effecten van de werkzaamheden op de golfbaan op de beschermde soorten
5. Laat praktijkgerichte werkinstructies opstellen
6. Bij uitvoering werkzaamheden: maak een aantekening bij afwijkingen van de werkinstructie
7. Leg een dossier aan en zorg voor archivering.

		Activiteit			
		Bestendig beheer	Bestendig gebruik	Ruimtelijke ontwikkeling	
Laag	Niet beschermde soorten	A	A	A	
	Tabel 1 soorten	V	V	V	
	Tabel 2 soorten	G	G	G	
	Vogels	Algemeen voorkomend ¹	G*	G*	G*
		Schaars ¹	G*	G*	G*
		Zeldzaam ¹	G*	G*	G+
Niet jaarrond beschermde nesten ²		G*	G*	Gi	
Hoog	Jaarrond beschermde nesten ²	G*	G*	O	
	Tabel 3 soorten	G*	G*	O	

A	Algemene zorgplicht geldt
V	Vrijstelling, algemene zorgplicht geldt
G	Inzet gedragscode mogelijk
G*	Inzet gedragscode mogelijk (beperking t.a.v. verontrusten)
G+	Inzet gedragscode mogelijk, activiteit melden bij LNV
Gi	Inzet gedragscode mogelijk, inventarisatie gewenst
O	Ontheffing*

dat?" Wanneer zo iets geconstateerd wordt door een buitendienstmedewerker van de nVWA (voorheen AID) of een ambtenaar met bijzondere opsporingsbevoegdheid (BOA), dan blijkt je echt een probleem te hebben! Je kunt dus ontheffing aanvragen. En als je voorzorgsmaatregelen neemt, krijg je die ontheffing om te plaggen, of – bij mussen onder je dak – het nest weg te halen, in de meeste gevallen echt wel." Bijzonder leerzaam en ontspannend in de cursus was vervolgens ook het element 'herkent u dit dier of deze plant'. Ook hier liet de cursusleider dieren en planten zien die voorkomen in de omgeving van golfbanen in de duinen. Een vraag als: "Is de nijlgans beschermd?" kon iedereen goed beantwoorden: nee, want dat is geen inheemse vogel!

Lijst met soortnamen

Het blijkt dus dat niet elk beestje of plantje voor problemen zorgt. Maar vanuit de wet bestaat er wel een zorgplicht voor alle soorten. Van de circa 47.000 soorten planten en dieren in Nederland geniet maar een beperkt aantal een beschermde status in hun leefgebied: een paar honderd stuks. Dat is nog geen 1 % van het geheel. De soortnamen passen allemaal op een A4. En die lijst reikt Willink dan ook uit. De lijst met beschermde planten en dieren, opgesteld in 2005, met drie tabellen wordt

nog regelmatig aangepast. Tabel III vermeldt de soorten die juridisch het strengst beschermd zijn, zoals de das, adder, rugstreeppad en de grote vuurvlieder. Dan blijkt dat er ook nog zo iets als een Rode lijst bestaat. Willink: "De soorten hierop hebben te maken met het handhaven van de natuurwaarden; de soorten die daarop staan genieten vanuit de Flora- en faunawet geen enkele directe bescherming. Dat ligt overigens anders voor de zogenaamde Natura2000-gebieden. De Rode lijst kent vijf gradaties en dat zegt iets over het bedreigd zijn in het voortbestaan in Nederland", doceert Willink. "Het kan dus best zijn dat er in het buurland hectares van een plant groeien of dat het land overbevolkt is met bepaalde dieren. Daarentegen kan het zelfs voorkomen dat een in Nederland zeer zeldzame plant of dier niet op de rode lijst voorkomt, terwijl er maar drie vindplaatsen in ons land zijn, maar waar deze soort ter plekke absoluut niet in het voortbestaan bedreigd wordt."

Gedragscodes

Ontheffingen zijn projectspecifiek; dat maakt volgens Willink de procedure van het aanvragen van ontheffingen complex. "Maar je kunt ook een zogenaamde gedragscode opstellen of toepassen", zegt hij. "Dat maakt het hanteren van de Flora- en faunawet op je golfbaan er een

Willink: "Wanneer je een nieuw duinlandschap creëert heb je ook met de F&F-wet te maken."

stuk eenvoudiger op. Nederland kent een 30- tot 40-tal ministerieel goedgekeurde universele gedragscodes." Willink adviseert daarbij eens te kijken naar branchespecifieke gedragscodes, zoals de Gedragscode Bosbeheer, de Gedragscode Natuurbeheer en de Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen: "Werken met een gedragscode scheelt een heleboel werk, geeft minder rompslomp, minder kosten en voorkomt een heleboel gedoe met de buurt." Overigens blijkt dat het voor een golfbaan geen enkele zin heeft om een 'Gedragscode voor golfbanen' op te stellen. Dat kost heel veel geld en tijd: "Als je met zo'n universele, reeds door het ministerie van ELI goedgekeurde gedragscode op je baan gaat werken, moet er een goede inventarisatie gedaan worden van de beschermde planten- en diersoorten door een deskundige. Maar vaak hebben golfbanen in hun natuurbeheerplan veel zaken al goed in beeld, zodat die inventarisatie niet heel veel tijd en dus geld hoeft te kosten."

Afwijkingen vastleggen

Door zo'n gedragscode voor je golfbaan toe te passen, leg je door middel van werkinstructies specifiek voor jouw situatie vast welke maatregelen je neemt om beschermde soorten te ontzien. "Het bijzondere is," vertelt Willink, "dat je dergelijke werkprotocollen nergens ter goedkeuring hoeft te laten toetsen, aangezien de gedragscode reeds is goedgekeurd door het ministerie. Het is dus een soort praktijkgericht uitvoeringsdocument waarin je vastlegt op welke wijze je het bestendig beheer en onderhoud uitvoert, zodanig dat je voldoet aan de vereisten van de Flora- en faunawet. Laat het toepassen van de gedragscode goedkeuren in je organisatie en zorg dit als zodanig genotuleerd wordt. Medewerkers of aannemers voor wie dat relevant

is, moet je natuurlijk op de hoogte stellen van de inhoud van de gedragscode; zij moeten daar op basis van de werkinstructies naar handelen. Afwijkingen moet je direct vastleggen en/of eventueel melden bij de overheid; bij ernstige overtredingen moet je achteraf een ontheffing aanvragen. Voor soorten die genoemd zijn in tabel III geldt overigens nog steeds dat je ontheffingen zult moeten vragen bij forse ruimtelijke ingrepen."

Bestendig beheer

Een van de bijzondere bepalingen in de Flora- en faunawet is het bestendig beheer. De cursusleider liet zien dat er verschil bestaat tussen 'ruimtelijke inrichting en ontwikkeling' en 'bestendig beheer'. Willink: "Een hole verplaatsen of een nieuwe berekening aanleggen is uit het oogpunt van de Flora- en faunawet een activiteit die hoort onder ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Maar plaggen of prunussen verwijderen is, als je dat regelmatig doet en dat bovendien hebt vastgelegd in een werkinstructie, een kwestie van bestendig beheer. En je voelt het al aankomen: in het dagelijks werk heb je bij bestendig beheer – mits je een gedragscode hanteert - wel met de Flora- en faunawet te maken, maar werpt de wet minder hindernissen op. In het geval van het verplaatsen van een hole zul je wel een beroep moeten doen op een deskundige, om vast te stellen of er geen beschermde soorten in de omgeving zitten waarop de verplaatsing een negatieve invloed zou kunnen hebben. Die situatie is namelijk geen bestendig beheer, en je zult dan mogelijk toch een ontheffing moeten aanvragen! Het hanteren van een gedragscode betekent dus concreet dat je in minder situaties een ontheffing hoeft aan te vragen."

Relatie met WABO

Sedert 1-10-2010 is er op gemeentelijk niveau een loket voor 'omgevingsvergunningen': de WABO, de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. Als men tegenwoordig een vergunning voor het slopen van een gebouw wil aanvragen, betekent dit ook automatisch dat er een aanvraag voor een ontheffing van de Flora- en faunawet in gang gezet kan worden. "Maar pas op", adviseert de cursusleider. "Het kan soms handiger zijn om separaat een ontheffing voor de Flora- en faunawet aan te vragen, in plaats van deze mee te laten lopen met de Omgevingsvergunning. In sommige gevallen kun je daarmee de hele procedure een stuk korter maken!" En zoals dat heet: aan de inhoud van

dit artikel kunnen geen rechten ontleend worden. De cursus was bijzonder leerzaam, werd zeer enthousiast gebracht en is toegesneden op de praktijk.

Holes bekijken

Na afloop bekeek het gezelschap enkele holes van de prachtige baan van de Haagse G&C Club. Daar toonden de gastheren Wim Slats en Flip Wirth hoe men bezig is de duinbaan in oude luister te herstellen. Dat gebeurt door sommige gebieden van begroeiing door bomen en struiken te ontdoen, waardoor het zicht op het duinlandschap veel beter wordt. Zo gaandeweg werd duidelijk dat het veranderen van zandpaden, het aanleggen van verharde paden en ontbossen en plaggen ingrepen in de natuur zijn die alles te maken hebben met ingrepen in de vaste rust- en verblijfplaatsen van flora en fauna: en daar kunnen zich beschermde soorten bevinden. De HGCC is natuur-minded, maar in de afgelopen jaren heeft het veel denkwerk en tijd gekost om de ingrepen volgens het boekje te regelen. Duidelijk was in elk geval wel dat toepassen van een gedragscode minder praktische zorgen geeft in het verfraaien van de prachtige natuur in de Haagse Duinen.

Afnemen examen

En zoals dat bij een echte cursus gaat: er werd zelfs een examen afgenomen. Op dat moment werd de cursusleider een strenge docent. De aantekeningen moesten van tafel en samenwerken tijdens het invullen van de multiplechoicevragen was niet toegestaan. Toen iedereen gereed was, werden de vragen klassikaal behandeld. En zelfs daarin waren nog leermomenten: anders dan de wetgeving in de Natura 2000-gebieden, geldt de Flora- en faunawet voor heel Nederland: tot in de elke stadstuin aan toe!

Welke soorten zijn beschermd?

- Aantal inheemse (van nature voorkomende) plantensoorten
- Alle inheemse zoogdiersoorten behalve zwarte rat, bruine rat en huismuis
- Alle inheemse, Europese vogelsoorten
- Alle inheemse amfibieën- en reptielsoorten
- Aantal vissoorten behalve vissoorten uit de Visserijwet
- Aantal overige inheemse diersoorten bijvoorbeeld het Vliegend Hert, de Europese Rivierkreeft